

Hypertyreos

***Hög
ämnesomsättning***

Vad är hypertyreos?

Hypertyreos innebär att kroppen bildar för mycket ämnesomsättningshormon.

Detta hormon kallas tyroxin och bildas i sköldkörteln, som sitter framtill på halsen strax nedanför struphuvudet.

”Giftstruma” är en äldre folkslag benämning på hög ämnesomsättning.

Vad är hypertyreos?

Hypertyreos, eller tyreotoxikos som det också kallas, innebär att sköldkörteln frisätter för mycket hormon, som i sin tur stimulerar energiförbrukningen i de allra flesta organ. Detta tillstånd kallas ofta hög ämnesomsättning.

Sköldkörteln sitter framtill på halsen, strax nedanför struphuvudet. Om körteln är förstörd kallas detta för struma. Sköldkörtelhormonerna tyroxin (T4) och trijodtyronin (T3) innehåller jod och påverkar de flesta av kroppens organ. Tyroxin omvandlas i kroppen utanför sköldkörteln till trijodtyronin, som är det verksamma hormonet.

Vem får sjukdomen?

Hypertyreos är 5 - 10 gånger vanligare hos kvinnor än hos män. I Sverige får 2 - 3 % av alla kvinnor hypertyreos. Insjuknande kan ske i alla åldrar.

Tre olika sjukdomar

Det finns tre olika sjukdomar i sköldkörteln som var och en på sitt sätt ökar hormonproduktionen:

1. Vid Graves´ sjukdom, även kallad Basedows-sjukdom, är hela sköldkörteln överaktiv p g a stimulering av speciella antikroppar från kroppens eget immunsystem.
2. Toxisk multinodös struma, även benämnd knölstruma, där sköldkörteln är förstörd och ojämn, och innehåller områden med för hög hormonproduktion.
3. Vid hormonproducerande godartad knöl i sköldkörteln (autonomt nodulus) finns en enstaka knöl i körteln som är överaktiv, medan övriga friska delar av sköldkörteln är undertryckta

Vad händer i kroppen vid hypertyreos?

När sköldkörteln bildar för mycket hormon ökar ämnesomsättningen onormalt och kroppen ”går på högvarv”. Alla organ kan påverkas. Detta kan leda till många olika symtom.

Vanliga symtom vid hög ämnesomsättning

- Viktnedgång, ofta trots god aptit

- Svettningar och värmekänsla, patienten vill gärna ha sval miljö
- Hjärtklappning, pulsen stiger, hjärtslagen känns hårda. Oregelbunden hjärtrytm, s k förmaksflimmer, kan uppkomma
- Skakningar och darrningar som kan kännas i hela kroppen, men är mest typiskt i händerna
- Irritabilitet, oro, sömnsvårigheter
- Trötthet
- Depression
- Snabb tarmpassage, oftare behov att gå på toaletten
- Menstruationsrubbingar, t ex kortvarig blödning

Hos äldre är symtomen oftast inte lika tydliga och därför svårare att känna igen. Följande tecken kan höra ihop med hög ämnesomsättning hos äldre patienter:

- Abnorm trötthet
- Oförklarlig viktnedgång
- Nervositet
- Oro
- Hjärtsvikt och oregelbunden hjärtrytm (förmaksflimmer)

Hur ställs diagnosen?

Symtomen på hypertyreos är ofta typiska och diagnosen kan ställas vid en vanlig läkarundersökning som också omfattar blodprov för hormonanalys. Ofta undersöks också hur snabbt sköldkörteln tar upp jod och i vilka delar av körteln detta sker. Detta kallas isotopundersökning.

En övergående inflammation i sköldkörteln, så kallad tyreoidit, kan också orsaka att för mycket hormon kommer ut ur körteln så att ämnesomsättningen blir för hög. Det är viktigt att utesluta detta tillstånd innan man beslutar om terapi.

Hur behandlas hypertyreos?

Behandlingen syftar till att återställa normal nivå av sköldkörtelhormon i blodet. Vid normal hormonnivå försvinner symtomen. När läkaren har fastställt orsaken till patientens förhöjda ämnesomsättning bestäms behandlingen i samråd med patienten. Vid val av behandling tas hänsyn till vad det är för typ av rubbning i sköldkörteln som orsakar att patienten har hypertyreos.

Det finns tre olika sätt att behandla.

- **Tabletter**, s k tyreostatika, som hämmar sköldkörtelns hormonbildning
- **Radiojodbehandling** där patienten dricker en lösning av radioaktivt jod, som tas upp i sköldkörteln – sköldkörtelvävnaden slås då ut av strålning och därvid minskar hormonproduktionen
- **Operation** där man tar bort hela eller delar av sköldkörteln varvid hormonproduktionen minskar

Alla dessa behandlingsformer är mycket effektiva.

Symtomlindrande medicinering

Oberoende av vilken behandling man valt, kan symtomlindrande medicinering mot hjärtklappning och darrningar behövas de första veckorna. Denna behandling är ofta tillräcklig om den förhöjda ämnesomsättningen orsakats av en övergående inflammation (s k tyreoidit).

Efter behandling

Det är vanligt att den egna produktionen av sköldkörtelhormon blir för låg efter behandling

av hypertyreos. Patienten behöver då tillskott av hormon. Detta ges i form av tabletter, som innehåller tyroxin, vilket är identiskt med det hormon sköldkörteln normalt bildar.

När ämnesomsättningen blivit normal

- Många patienter är trötta en tid efter behandlingen, trots att hormonnivåerna blivit normala
- Viktnedgången, som ofta är framträdande vid hypertyreos, försvinner hos de flesta patienter när ämnesomsättningen börjar normaliseras. Det finns istället en risk för att man ”tar igen med råge” och vissa patienter får bekymmer med övervikt. Det finns därför skäl att vara försiktig med kosthållningen när ämnesomsättningen börjar bli normaliserad. Det är tillrådligt att vara försiktig med motion när ämnesomsättningen är hög men när hormonnivåerna blivit normala kan patienten börja motionera igen
- Många upplever ett ökat håravfall månaderna efter det att ämnesomsättningen blivit normal. Det är övergående och hårväxten återkommer på normalt sätt igen

- Menstruationen normaliseras ofta tidigt efter det att hormonnivåerna gått ner
- Hos några patienter kan sjukdomen återkomma. Detta är vanligast efter behandling med enbart tabletter (tyreostatika), men förekommer även efter operation och radiojodbehandling
- Man kan få symtom på låg ämnesomsättning lång tid efter behandling för hypertyreos. Patienten behöver då tillskott med tyroxin. Detta kan inträffa efter många år av symtomfrihet. Patienten kan därför behöva läkarkontakt livet ut

Några viktiga punkter

- Tyreostatikabehandling (som är vanligast vid behandling av Graves´ sjukdom) kan ge biverkningar. En allvarlig men ovanlig biverkan är påverkan på kroppens förmåga att bilda vita blodkroppar. Saknas tillräcklig mängd vita blodkroppar ökar känsligheten för infektioner
- *Du bör därför utan dröjsmål kontakta läkare (akutmottagning/jourcentral) om du behandlas*

med tyreostatika och får halsont, feber eller andra tecken på infektion

- Rådgör med din läkare även vid andra symtom som du misstänker kan ha samband med den behandling du får
- Kvinnor som insjuknar i hög ämnesomsättning ska undvika graviditet tills de är färdigbehandlade. Rådgör alltid med läkare

Hur går det på längre sikt?

Att drabbas av hög ämnesomsättning medför ofta påfrestningar både för patient och omgivning. Även om det i ibland kan ta tid blir patienten i de allra flesta fall helt återställd.

Nycomed AB
Box 27264
102 53 Stockholm
Tel 08-731 28 00
www.nycomed.se